

Guidelines for The Implementation of The Philosophy of Sufficiency Economy According to Sufficiency- based Schools in Chien Yai School Network 2, Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3

Orawan Kaewprom^{1*} Kasama Sisuwan¹ and Phramaha Supot Sumato¹

¹ Department of Buddhist Educational Administration, Faculty of Education, Mahajulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

* Corresponding author. E-mail: sirapat6651@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research are as follows (1) to study the operating status of the sufficiency economy philosophy in Chian Yai network school 2, (2) to study the guidelines for the implementation of the sufficiency economy philosophy under the sufficiency education school policy in Chian Yai network 2 schools, Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 3. This research uses qualitative research by in-depth interviews from related parties by studying the condition of key informants, amounting to 15, drafting a model by 5 experts who are administrators and teachers, the qualitative data were analyzed by descriptive method. The research results found that: Implementation of the philosophy of sufficiency economy in schools in the Chien Yai network 2 Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 3 has begun to prepare a plan according to the sufficiency education Institution assessment manual, which has 5 aspects: management; curriculum and teaching management organizing student development activities personnel development of educational institutes results/success images. Guidelines for the implementation of the sufficiency economy philosophy according to the sufficiency education policy in the Chien Yai network school 2 office of the Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 3 consists of schools organizing activities to develop learners by teaching and learning in accordance with the philosophy of sufficiency economy 8 groups of subjects to develop into a sufficiency educational institution the objective is for educational institutes to develop the habits of living according to the sufficiency economy philosophy for learners to have sufficient life skills, knowledge, understanding and applying critically in everyday life to drive the school's educational plan strategy, according to the sufficiency education policy in all 5 aspects as follows (1) management, (2) curriculum and instructional management, (3) student development activities, (4) educational personnel development, and (5) results and achievements.

Keywords: Guidelines for The Implementation of Sufficiency Education Institutions, Sufficiency School, Philosophy of Sufficiency Economy

แนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียง ในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

อรรธรณ แก้วพรหม^{1*} กษมา ศรีสุวรรณ¹ และ พระมหาสุพจน์ สุเมโธ¹

¹ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: sirapat6651@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายเชียรใหญ่ 2 (2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาและครูในเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 จำนวน 15 คน การร่างรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้บริหารและครูโดยการคัดเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ จากการเข้ารับการประเมินสถานศึกษาพอเพียงและผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีการเริ่มจัดทำแผนตามคู่มือประเมินสถานศึกษาพอเพียง ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ 5 ด้าน คือ ด้านบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ แนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ประกอบด้วย โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยมีการเรียนการสอนบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 กลุ่มสาระวิชา เพื่อพัฒนาเป็นสถานศึกษาพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียนให้มีความซื่อสัตย์ในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มีความรู้ความเข้าใจและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีวิจารณญาณเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนการศึกษาของโรงเรียน ตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการบริหาร (2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา (5) ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

คำสำคัญ: แนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง, สถานศึกษาพอเพียง, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทนำ

พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบัน ที่จะช่วยสร้างสังคมให้เข้มแข็งตามวิถีของชาวตะวันออก และวิถีพุทธซึ่งยึดแก่นสาระของความเป็นจริงเป็นหลัก แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นหากมีการนำมาใช้ปฏิบัติจะนำไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุขการมีความพอเพียงเป็นที่ตั้งจะทำให้รู้จักความพอดีจึงใช้ทางสายกลางที่ไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งจะ

ส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเองและทรัพยากรต่างๆ อย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยให้ สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ฉะนั้นเมื่อมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน จะมีการดำเนินการด้านต่างๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ก่อให้เกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติตามเงื่อนไขและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่สร้างความขัดแย้งและความแตกต่างทางวัฒนธรรม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรพระราชทานและพระราชดำริ เพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ซึ่งตลอดระยะเวลาที่พระองค์ทรงครองราชย์ทรงได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในพระราชกิจจาวัณน์ โดยทรงแสดงให้เห็นถึงความพอเพียงความพอดีในความเป็นอยู่ ทรงใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำทางตลอดเวลา (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

โรงเรียนเป็นหน่วยการบริหารการศึกษาสำคัญที่จะต้องปฏิบัติงาน การจัดการศึกษาโดยการบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้บรรลุตาม เป้าประสงค์กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 โดยมุ่งพัฒนา ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) การนำนโยบาย การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแผนดำเนินงานหลักยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดในการขับเคลื่อนหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ด้านการสร้างความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ ตลอดจนกิจกรรมส่งเสริมรูปแบบต่างๆ พัฒนาบุคลากรเครือข่าย และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ 2) ด้านการนำสู่การปฏิบัติ โดยนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการในสถานศึกษา 3) ด้านประสานงานร่วมมือและเชื่อมโยงเครือข่ายสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 4) ด้านการติดตาม ประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

อย่างไรก็ตามโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ก็มีการดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้วในโรงเรียนจึงเหมาะสมที่จะดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้นด้วยการเข้าร่วมโครงการสถานศึกษาพอเพียงด้วยบริบทของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน มีความคล้ายคลึงกัน จึงดำเนินไปในแนวทางเดียวกันได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาถึง รายละเอียดของกระบวนการแนวคิดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติการจัดโครงการสถานศึกษาพอเพียง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนด้วยการปฏิบัติโดยการลงมือทำเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาตามบริบทของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 อันจะนำไปสู่แนวคิด แนวปฏิบัติหรือรูปแบบ นำไปต่อยอดให้แก่โรงเรียนเพื่อยกระดับขึ้นเป็นโรงเรียนสถานศึกษาพอเพียงต่อไปตลอดจนเกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ มีการฝึกทักษะกระบวนการคิดทักษะการปฏิบัติ และเกิดเจตคติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเยาวชนไทยให้เป็นคนดี มีความรู้ มีเจตคติที่ดี มีทักษะในการปฏิบัติงาน และมีทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 จำนวน 10 คน และตัวแทนครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 จำนวน 5 คน

1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informants) คือ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้บริหารและครู โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนสถานศึกษาพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ จากการเข้ารับการประเมินสถานศึกษาพอเพียงและผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้างานหรือครูผู้ดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการสถานศึกษาพอเพียง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ในขั้นตอนการศึกษาสภาพการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ในขั้นตอนการศึกษาแนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการแนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคล

3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้เชี่ยวชาญเป็นรายบุคคล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

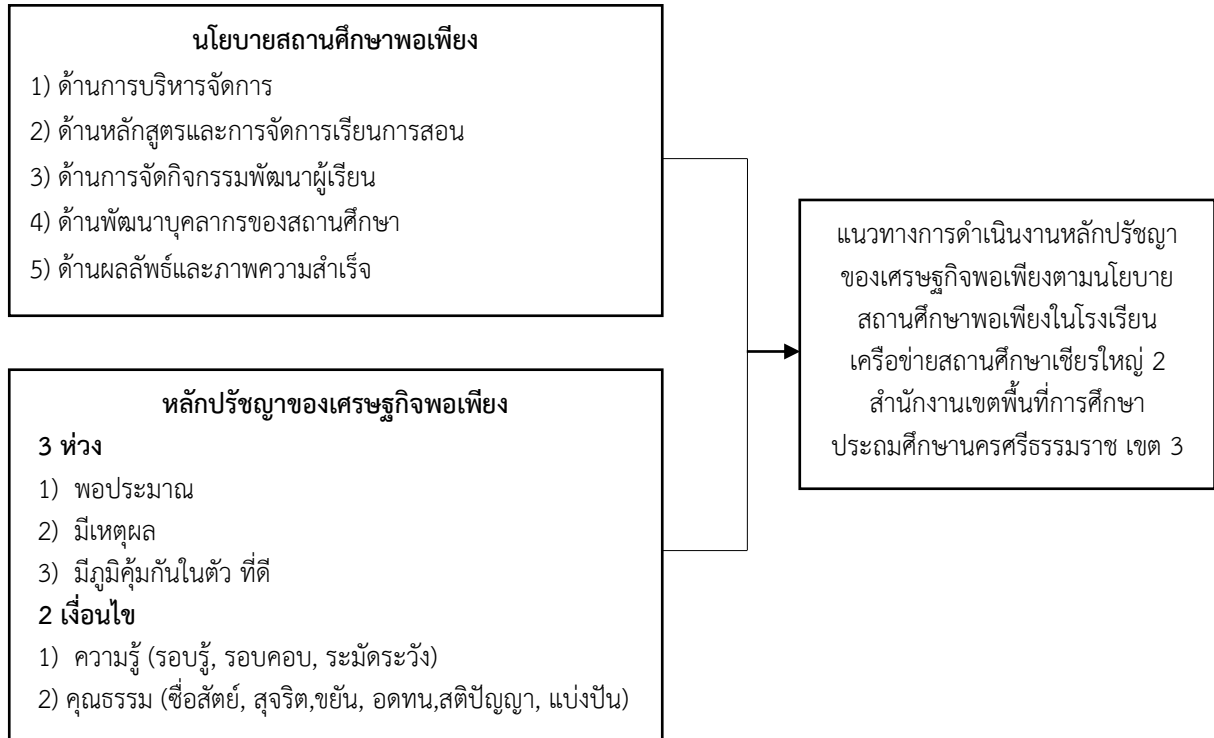
การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาสภาพแนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยดำเนินการนำรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียง มาจัดทำเป็นรายงานการสัมภาษณ์นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎีต่างๆ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้ทำการสังเคราะห์จนได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ ในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษามีการประชุม วางแผนและนำโครงการเข้าสู่แผนการปฏิบัติการประจำปี ดังที่ผู้อำนวยการจิตติพร จิตตรีได้แสดงความคิดเห็นว่า “ก่อนดำเนินการตามนโยบายผู้อำนวยการโรงเรียนจะมีการประชุมครูทุกระดับ” 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีการจัดทำ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา ดังที่ผู้อำนวยการ ก. ได้แสดงความคิดเห็นว่า “มีแผนงานการปฏิบัติงานด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน” 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังที่ผู้อำนวยการ ข. ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ครูจะต้องเขียนแผนการสอน โดยมีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน” 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรได้แสวงหาความรู้โดยการจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังที่ผู้อำนวยการ ค. ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ควรส่งเสริมให้ครูได้อบรมและศึกษาแหล่งเรียนรู้เพื่อครูจะได้เข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้ดี” 5) ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ ผู้บริหารและครูร่วมกันศึกษารายละเอียดบุคลากรนำหลักปฏิบัติสู่ผู้เรียนและวัดผลประเมินผล ดังที่ผู้อำนวยการ ง. ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ผู้บริหารและครูร่วมกันประเมินความสำเร็จและนำสิ่งที่บกพร่องมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไป”

สรุปได้ว่า การศึกษาดำเนินงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 ทั้งด้านด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จทุกโรงเรียนได้ดำเนินการตามขั้นตอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. แนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

การศึกษาแนวทางโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้บริหาร โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากโรงเรียนสถานศึกษาพอเพียงที่ประสบความสำเร็จจากการได้รับการประเมินสถานศึกษาพอเพียงและผ่านเกณฑ์การประเมิน มีการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ ดังที่ผู้อำนวยการ จ. ได้แสดงความคิดเห็นว่า “นำการบริหารจัดการทั้ง 4 ฝ่าย คือ วิชาการ บุคลากร งบประมาณ บริหารทั่วไป ให้มีการขับเคลื่อนภาระงานให้มีประสิทธิภาพ” 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ดังที่ผู้อำนวยการ ฉ. ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ผู้อำนวยการและครูควรมีการวิเคราะห์พัฒนาหลักสูตรและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังที่ผู้อำนวยการส่งา ด้วน วัฒนา ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนการทำกิจกรรมโครงการให้สอดคล้องกับชุมชน 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ดังที่ผู้อำนวยการ ช. ได้แสดงความคิดเห็นว่า “สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเป็นครูที่ดี เป็นครูมืออาชีพและมีการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยครูมีการพัฒนาตามคำแนะนำของผู้ประเมินสม่ำเสมอ” 5) ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ ดังที่ผู้อำนวยการ ช. ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “สถานศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง บุคลากรควรทำงานเป็นทีมเพื่องานจะได้ดำเนินอย่างเป็นระบบและประสบความสำเร็จ”

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จนั้น สถานศึกษามีเป้าหมายเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงสู่การเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และสู่วัฒนธรรมท้องถิ่น การขับเคลื่อนโครงการสถานศึกษาพอเพียงระดับสถานศึกษานั้นดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา โดยมีองค์ประกอบกระบวนการขับเคลื่อนโครงการ 5 ด้าน ได้แก่ การดำเนินงาน 4 ด้าน ตามแนวทางการติดตามประเมินยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และด้านที่ 5 คือ ประเมินผลลัพธ์และภาพความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ซึ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้สอดคล้องกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (PDCA) เข้าไปในกระบวนการดำเนินโครงการด้วย โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

สภาพทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการศึกษา พบว่า มีการวางแผนในการดำเนินการโดยการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน ทำการวิเคราะห์หลักสูตร ประชุม วางแผน แต่งตั้งคณะกรรมการในการทำงาน จัดอบรม สัมมนา สร้างความตระหนัก ความรู้ กำหนดแผนพัฒนาการจัดการศึกษา แผนการปฏิบัติงาน จัดทำแผนการพัฒนา เสนอแผนต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาความเห็นชอบมาเป็นแนวทางในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษาและนำมาปฏิบัติโดยการบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในคาบจัดหาผลิตสื่อการเรียนรู้อย่างมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียน กิจกรรมแนะแนว ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ ชุมนุม ชมรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม หลักคำสอนของศาสนาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ในการปฏิบัติครูผู้สอนโดยส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเนื้อหาหรือข้อบ่งชี้ซึ่งต้องมีแผนงานโครงการพัฒนาบุคลากรโดยการจัดการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ ในด้านผลลัพธ์ และภาพความสำเร็จบทบาทของโรงเรียน บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน และการจัดกิจกรรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ยังไม่ชัดเจน เมื่อพิจารณาการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล พบว่าเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วม โดยลักษณะการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล ของโรงเรียนจะเป็นแบบไม่เป็นทางการ มีความยืดหยุ่นภายใต้กรอบการทำงาน แต่เมื่อพิจารณาระบบการทำงาน ยังพบว่า การทำงานการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล ยังไม่เป็นระบบมีความยืดหยุ่นภายใต้กรอบการทำงาน แต่เมื่อพิจารณาระบบการทำงานยังพบว่าการทำงานการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล ยังไม่เป็นระบบ โดยเฉพาะยังขาดแผนการจัดการวัดและประเมินผล เครื่องมือในการวัดและประเมินผล ตลอดจนการนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง และในด้านการปรับปรุงแก้ไขจะเน้นการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างจริงของครูผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ยึดเป็นแบบอย่างและนำไปปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับ จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์ (2553) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ผลการสังเคราะห์บทเรียนการบริหารสถานศึกษาโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นการขยายผลสู่การปฏิบัติในครอบครัว ชุมชน ของตนเอง อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างมีสติปัญญาและยึดมั่นในทางสายกลางและดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ตลอดจนรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการความจำเป็นของสถานศึกษาเพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยชั้นเรียนตามความรู้และความสนใจและศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ กันยา ทิพนี (2558) ศึกษาเรื่องการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง เกษตรอินทรีย์ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านศรีบุญเรือง อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้กล่าวถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ว่า มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน มีทักษะในการคิด วิเคราะห์ วิจัย คัดสรรสรรค์และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีและความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อและความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้ง อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

แนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการศึกษามีองค์ประกอบดังนี้ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) แนวทางการดำเนินการ 5) การติดตามประเมินผลซึ่งนโยบายสถานศึกษาพอเพียงที่มีอยู่ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 5) ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จและได้นำหลักวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) คือ 1) P (Plan) คือ ขั้นตอนการวางแผน 2) D (Do) คือ ขั้นตอนการดำเนินการ 3) C (Check) คือ ขั้นตอนการตรวจสอบ 4) A (Action) คือ การกำหนดเป็นมาตรฐานและปรับปรุงพัฒนา มาใช้ควบคู่กับการปฏิบัติงาน

กระบวนการที่ 1การวางแผนในการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 บริหารจัดการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน วิเคราะห์หลักสูตร ประชุม วางแผน แต่งตั้งคณะกรรมการในการทำงาน จัดอบรม สัมมนา สร้างความตระหนัก ความรู้ กำหนดแผนพัฒนาการจัดการศึกษา แผนการปฏิบัติงาน จัดทำแผนการพัฒนา

เสนอแผนต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาความเห็นชอบซึ่งการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้นำหลัก PDCA มาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชนมณี ศิลาณกิจ, อำนวย ทองโปร่ง, รังสรรค์ มณีเล็ก และ สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2563) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า 1) บริหารจัดการด้วยระบบวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) มุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพตามเกณฑ์การประเมินรางวัลคุณภาพระดับองค์กร และการบริหารโรงเรียนมีปัญหาในด้านการตรวจ สอบไม่เป็นปัจจุบัน 2) รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยหลักการและแนวคิดของรูปแบบวัฏฏะประสงคของรูปแบบ และลักษณะการบริหารโรงเรียน 6 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้วงจร คุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความสอดคล้อง มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากและยังสอดคล้องกับ จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์ (2558) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย นโยบาย วิชาการ งบประมาณ และการบริหารทั่วไป 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน สื่อ และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ 4) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร การติดตามขยายผล แนวทางการนำรูปแบบไปใช้สิ่งที่ควรดำเนินการคือ 1) กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา 2) พัฒนาความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง 4) ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาการบริหารจัดการ 5) จัดทำ ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา 6) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 7) จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา 8) เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล และ 10) ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน

กระบวนการที่ 2 การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงไปปฏิบัติซึ่งอยู่ในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งกิจกรรมแนะแนว ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ลูกเสือเนตรนารี/ยุวกาชาดบำเพ็ญประโยชน์ ชุมนุม ชมรม การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม หลักคำสอนของศาสนาในการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจัดโครงการ กิจกรรม รวมทั้งในส่วนของกรณีแผนงานพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยดำเนินการตามรูปแบบที่วางแผนไว้ ประสานงานเครือข่าย ชุมชน ท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในด้านต่างๆ ตลอดจนให้การสนับสนุน ดูแลช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก จัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแผนงานสถานศึกษาพอเพียง และปรับปรุงโครงการ กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ เพชรประภาร ชุมสาย (2559) ศึกษาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเร่งรัดในการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นรูปธรรมโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทั้งมวลไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประกอบกับมีการประสานกับทุกภาคส่วนในการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยจัดทำหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน รวมทั้งบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนในทุกระดับ และยังสอดคล้องกับ ชูลีกร สายเกียรติวิติ และ พิษญาภา ยวงสร้อย (2560) ศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงในวิถีอาเซียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ

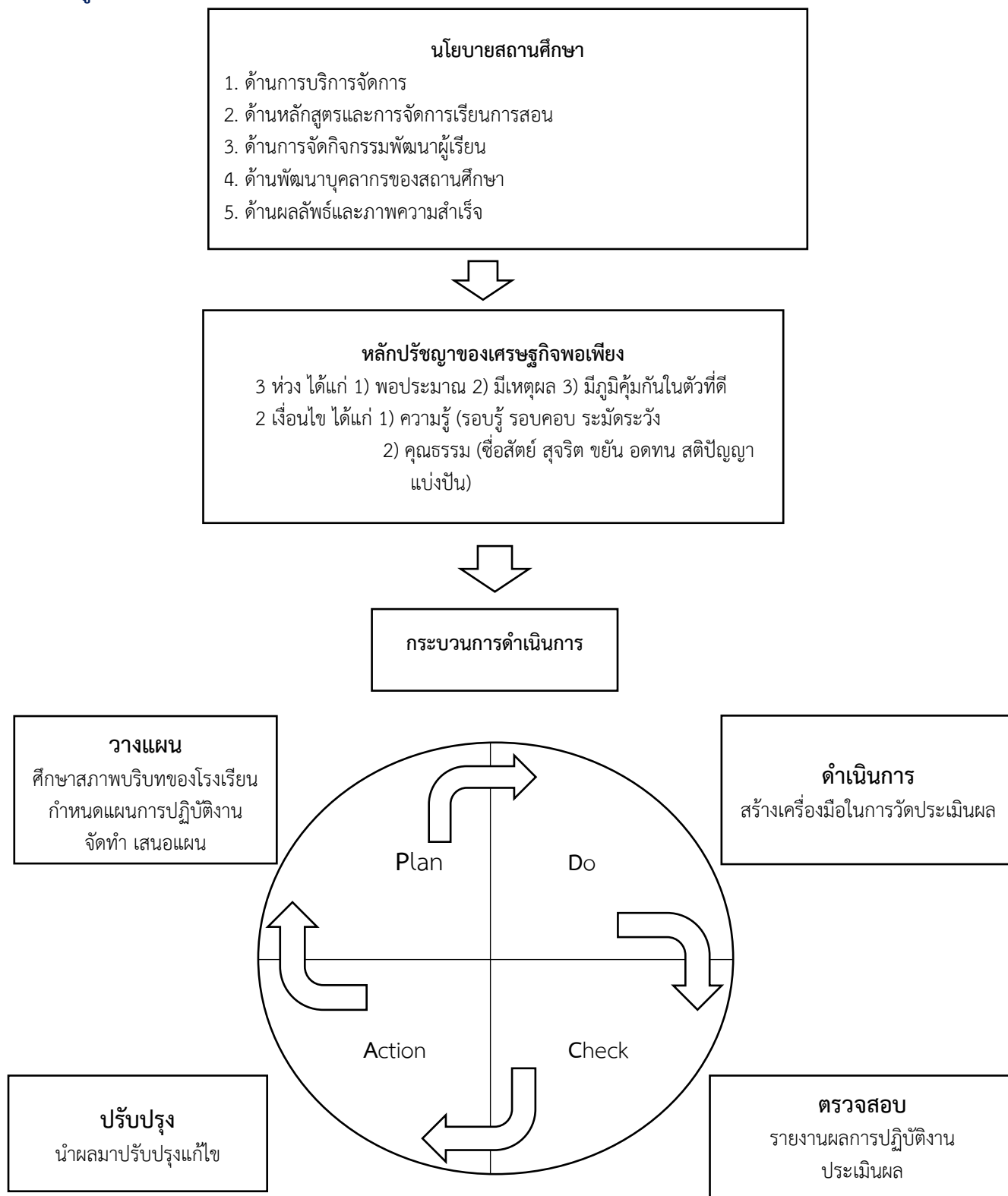
เศรษฐกิจ พอเพียง เพื่อส่งเสริมโน้ตชนในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มีผลดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมโน้ตชนในการ ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบ คือ หลักการ มุ่งพัฒนาการความก้าวหน้าของมโนทัศน์ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงให้ สูงขึ้นอยู่ในระดับดี มีผลด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น วัตถุประสงค์ เพื่อผลการศึกษาพัฒนาการของมโนทัศน์ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงสูงขึ้นอยู่ในระดับดี ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เนื้อหา หน่วย การเรียนรู้ที่ 1 มโนทัศน์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนักเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มโนทัศน์ เรื่องเล่าจาก นิทาน “ชุมชนเห็ดหอม” หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มโนทัศน์ เรื่องเล่าจากชีวิตจริง “ชีวิตคอกหมูสู่องค์กร” และ บทความชีวิต พอเพียงของ หมอเกษม วัฒนชัย หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 มโนทัศน์เรื่อง “ทรัพย์สินในดิน” และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 มโนทัศน์ เรื่องการปฏิบัติตนและประยุกต์ใช้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต นักเรียน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ รูปแบบ PAOR ประกอบด้วย ขั้นวางแผน (Planning: P) เป็นการทากิจกรรมโครงการเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการและการเตรียมความพร้อมการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ โดยครูและ นักเรียนทำความเข้าใจในขอบเขตของเนื้อหาที่กำหนดเป้าหมาย สื่อวัสดุ และอุปกรณ์ เวลาการจัดการเรียนรู้ และ เอกสาร หรือแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาประกอบการจัดการเรียนรู้ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action: A) เป็นหลักในการให้ ความรู้ ความเข้าใจในการใช้รูปแบบการมีมโนทัศน์ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ขั้นสังเกตการณ์ (Observation: O) นักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ สังเกตพฤติกรรมตนเองและพิจารณาการปฏิบัติ ของตนเองกับเพื่อน ร่วมกันโดยการแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขั้นสะท้อนผล (Reflection: R) นักเรียน สะท้อนคิดจากสิ่งที่ได้เกิดขึ้น พร้อมกับให้นักเรียนบันทึกความเป็นจริง แล้วมีการแก้ปัญหาโดยการเฝ้า การซ่อมแซมในส่วนที่ชำรุด บันทึกการใช้จ่ายและการเก็บออม การใช้ไฟฟ้า-น้ำประปา การวัดผลและประเมินผล มุ่งวัดมโนทัศน์ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

กระบวนการที่ 3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลเพื่อพัฒนาการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาสู่ ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ ได้แก่ การสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล จัดประชุม และสิ่งสำคัญในการประเมินคือ ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและมีอุปนิสัยในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงต่อจากนั้นจึงจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการกิจกรรม นำผลการปฏิบัติงานตามโครงการ กิจกรรมมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ ชารดา จิตต์อำมาตย์ (2560) ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของโรงเรียนเหล่าฝ้ายผดุงวิทย์ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ซึ่งจากการประเมินของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 ได้จัดในโครงการสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียนอยู่ในกลุ่ม B คือ เป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ สถานศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ พร้อมเป็นแหล่งศึกษาดูงานของสถานศึกษาอื่นๆ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดการสถานศึกษา โดยการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ซึ่งเป็นการประเมินที่ครอบคลุมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตและรวบรวมการประเมินของโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของกระทรวงศึกษาธิการที่ประเมิน 5 ด้าน หลักเข้าสู่กระบวนการประเมินใน 4 ด้าน ของรูปแบบ CIPP Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีระบบการประเมินที่ครอบคลุมในทุกๆ ด้านและสะดวกในการนำมาประเมินเพราะเป็นการประเมินที่มีการวางแผนการประเมินและวิธีการดำเนินการอย่างชัดเจน ซึ่งการประเมินดังกล่าวยังไม่เคยมีการดำเนินงานในโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) สำหรับผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้น นำไปเป็นข้อมูลให้กับบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการพัฒนาจัดการศึกษาและแนวทางในการปรับปรุงการศึกษาตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการสถานศึกษาพอเพียงและเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและการประเมินสถานศึกษาพอเพียง รวมถึงหน่วยงานอื่นๆอีกด้วย

กระบวนการที่ 4 การปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา สู่ ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ ได้แก่ การนำผลการปฏิบัติงานตาม โครงการ/กิจกรรมมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียนจัดโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมความพอเพียงดำเนินการเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการที่จัดขึ้น สร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสะท้อนปัญหา ปรับปรุงหลักสูตรจัดประชุมสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อรรณณ บ่อมดำ (2561) ศึกษาการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการสอดแทรกหรือบูรณาการหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในรายวิชาบางวิชา และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นการ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียง โดยเน้นการปฏิบัติจริง ให้นักเรียนมีทักษะชีวิต ที่มีรากฐานของการเป็นคนดี มีคุณธรรมเป็นหลักในวิถีชีวิตพุทธศาสนิกชน ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติจริง เป็นสถานที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำคัญ มีทั้งการเรียนรู้ที่เกิด จากประสบการณ์และการปฏิบัติ จนผู้เรียนมีความสามารถในการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมเป็นของฝากฝีมือนักเรียน สามารถนำไปจำหน่ายเป็นรายได้ของนักเรียน ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงท่านผู้บริหารและครูสามารถขับเคลื่อน หลักเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และการบูรณาการในทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่โรงเรียนกำหนดไว้ ซึ่งครูทุกคนทุกกลุ่มสาระวิชาต้องจัดทำแผนการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าอย่างน้อย 1 แผน หรือ 1 หน่วยการเรียนรู้จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีหลักคิดวิเคราะห์ที่ได้โดยฝึกให้ นักเรียนถอดบทเรียน 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ และนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นอุปนิสัยพอเพียงศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็น พื้นที่สีเขียว มีต้นไม้ร่มรื่น มีฐานแปลงเกษตรทำนาข้าวเป็นจุดเด่น ที่มีบรรยากาศน่าเรียนรู้น่าอยู่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองและมีความสุขที่ได้อยู่ในโรงเรียนทุกพื้นที่ซึ่งการมีที่อยู่เป็นที่สบาย จะช่วยอบรมบ่มเพาะนิสัยของนักเรียนให้เกิดตามคุณลักษณะตามที่เรากำลังต้องการได้ ทั้งยังมีความร่วมมือ จากชุมชนในการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม คือ ชุมชนเกษตรกรรมไว้ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวในการบริหารจัดการในการเป็นต้นแบบแห่งชุมชนเกษตร ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านโครงงาน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียงการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงกับฐานการเรียนรู้ และกิจกรรมและโครงการพัฒนาผู้เรียนต่างๆ โดยเน้นการปฏิบัติจริงให้ นักเรียนมีทักษะชีวิตที่มีรากฐานของการเป็นคนดี มีคุณธรรมเป็นหลัก และการถอดบทเรียนจากการ เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านโครงงาน (Project Based Learning: PBL) โดยเฉพาะโครงงาน จิตอาสาและโครงงานคุณธรรมในการเสริมสร้างและพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมมีจิตอาสาจิตสาธารณะ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ ได้รับการชมเชยและยกย่องทำให้นักเรียนมีความสุขรู้คุณค่าใน ตนเองและเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลต้นแบบในการทำโครงงานระดับเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งการ ขยายผลในการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นฐานในการบริหารจัดการสถานศึกษา ท่ามกลางบริบทชุมชนเกษตรโดยเริ่มปลูกฝังจาก ฐานการเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่และพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนให้เป็นคน ดีคน เก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 2 สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

แนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชิงรุกใหญ่ 2 มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและประชาชนในชุมชนนั้นๆมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลัก 3 ห่วง ได้แก่ 1)

พอประมาณ 2) มีเหตุผล 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1) ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) 2) คุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน สติปัญญา แบ่งปัน) เชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และสู่วัฒนธรรมองค์กรสู่การขับเคลื่อนโครงการสถานศึกษาพอเพียง ระดับสถานศึกษาดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาครู บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนโครงการสถานศึกษาพอเพียง ดังนี้ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 5) ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ ซึ่งในการดำเนินงานนั้นสถานศึกษาต้องดำเนินการประสานงานร่วมกันทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงที่ยั่งยืนให้มีความเข้มแข็ง ต่อเนื่อง และยั่งยืน เพื่อขยายผลไปสู่สถานศึกษาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีการวางแผนในด้านการบริหารจัดการ โดยมีการวางแผนดำเนินการ โดยเริ่มจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษาบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี มีแผนงานโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติโดยการบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในคาบในด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จบทบาทของโรงเรียน บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน และการจัดกิจกรรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ยังไม่ชัดเจน เมื่อพิจารณาการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล พบว่าเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วม โดยลักษณะการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล ของโรงเรียนจะเป็นแบบไม่เป็นทางการ

แนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) แนวทางการดำเนินการ 5) การติดตามประเมินผล ทั้งนี้เป็นผลมาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นไปตามกระบวนการซึ่งนโยบายสถานศึกษาพอเพียงที่มีอยู่ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 5) ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดการอบรมและให้ความรู้ความเข้าใจการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนมีการติดตามผลโครงการสถานศึกษาพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร ครู หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาโครงการสถานศึกษาพอเพียง

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดสร้างคู่มือแนวทางของแต่ละบริบทพื้นที่ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเป็นการเฉพาะของเขตพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจัดทำวิจัยลักษณะนี้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งอื่นๆและสถานศึกษาในทุกระดับชั้น

2.2 ควรจัดเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาต่างระดับและต่างสังกัด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2554). *คู่มือการประเมินสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กันยา ทิพนี. (2558). *การพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง เกษตรอินทรีย์ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านศรีบุญเรือง อำเภอลันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- จักรปรุฬห์ วิชาวัครวิทย์. (2553). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน* (รายงานวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- _____. (2558). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- ชนมณี ศิลาณกิจ, อำนวย ทองโปร่ง, รังสรรค์ มณีเล็ก และ สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2563). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(1), 43-58.
- ชารดา จิตต์อำมาตย์. (2560). *การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของโรงเรียนเหล่าฝ้ายผดุงวิทยะ จังหวัดหนองคาย*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- ชูลีกร สายเกียรติวัติ และ พิชญาภา ยวงสร้อย. (2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงในวิถีอาเซียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา*. *วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(1), 219-230.
- เพชรประภาร ชุมสาย. (2559). *การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- อรรธรณ ป้อมดำ. (2561). *การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

